

KAPITEL 2 / CHAPTER 2²
**COMPARATIVE ANALYSIS OF THE SYSTEM OF ACTUARIES'
PROFESSIONAL TRAINING IN UKRAINE AND CANADA**

DOI: 10.30890/2709-2313.2024-27-00-009

Вступ

Функціонування сучасних економічних систем в умовах невизначеності, інтенсифікації темпів економічної кризи призводить до появи ризиків, невідповідності очікуваних характеристик економічного об'єкта та його реального стану. Практичну допомогу керівникам вищих ланок управління у розв'язанні завдань, які містять можливі наслідки майбутніх непередбачуваних подій та у прийнятті довготермінових стратегічних рішень здійснюють актуарії. Актуарії – це багатосторонні стратеги-аналітики, добре обізнані з теорією і застосуванням таких галузей науки, як математика, статистика, економіка, теорія ймовірностей і фінанси. Їх називають фінансовими архітекторами і соціальними математиками, оскільки виняткове поєднання їх аналітичних і бізнесових навичок використовується у цілому світі для розв'язання фінансових і соціальних проблем. У полі зору актуарія знаходиться аналіз та управління ризиками, побудова фінансових моделей, виконання необхідних розрахунків, надання фінансових консультацій. Пріоритетними напрямками діяльності актуаріїв є страхування життя, загальне (майнове) страхування, інвестиції, пенсія.

Інтерес до дослідження зарубіжної системи професійної підготовки представників цієї професії обумовлюється рядом факторів. По-перше, високим рівнем попиту на актуаріїв по всьому світу, зокрема в економічно розвинених країнах. Так, у дослідженні U.S. News & World Report [1] актуарії внесені в перелік 25 найкращих професій у сфері бізнесу, перебуваючи на другій позиції. У 2010 році дослідження, опубліковане на сайті з пошуку роботи CareerCast [2], визначило актуарія як роботу №1 в США.

По-друге, актуальність аналізу професійної підготовки актуаріїв

²*Authors: Fursenko Tetiana Mykolaivna*

зумовлюється широкою сферою застосування актуарних розрахунків, їх незаперечним соціально - економічним значенням та ключовою роллю в забезпеченні фінансової безпеки як важливих організаційно-економічних систем загальнодержавного масштабу (система пенсійного забезпечення), так і окремих юридичних осіб (страхові компанії, підприємства, банки). Так, до прикладу, говорячи про майнове та життєве страхування, підготовка спеціалістів, робота та експертні висновки яких виступають гарантом фінансової стабільності страховиків, є надзвичайно актуальною для вітчизняного страхового ринку, адже, як зазначає пояснювальна записка до проекту Закону «Про страхування» [3], населення України має низький рівень довіри до страхових компаній, що є небезпідставним через велику кількість низьколіквідних активів у портфелях останніх та, як наслідок, ненадійність надавачів страхових послуг.

По-третє, необхідність забезпечення ринку праці кваліфікованими актуаріями зумовлюється фактом переходу нашої держави на Міжнародні стандарти фінансової звітності (International Financial Reporting Standards), що необхідно для виходу України на міжнародні ринки (фінансові і товарні) та залучення іноземних інвесторів. Законодавчим підґрунтям для даного процесу є постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку подання фінансової звітності» [4], відповідно до другого пункту якої, з 2012 року відкриті акціонерні товариства, банки та страхові компанії, а також підприємства, що здійснюють надання фінансових послуг чи допоміжну діяльність у сферах фінансових послуг і страхування, зобов'язані подавати фінансову звітність за міжнародними стандартами. Відповідно до інформації, розміщеної на сайті Товариства актуаріїв України [5], за оцінками експертів, для належного функціонування згаданих стандартів обліку, вітчизняна економіка потребує 150-200 актуаріїв.

Крім того, подальше зростання попиту на фахівців з актуарної справи у нашій країні, а, отже, нагальність забезпечення вітчизняного ринку праці кваліфікованими актуаріями, обумовлюється розробленням в Україні також і ряду інших нормативно-правових актів, котрі регулюють їх професійну діяльність та створюють її організаційно-методичне забезпечення: постанова

Кабміну № 1677 «Про затвердження методики проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування» від 16 грудня 2004 року [6]; постанова Правління Пенсійного фонду «Про затвердження Порядку проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування від 18 липня 2005 року» [7]; Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [8], остання редакція від 21.02.2018, згідно з яким, в Україні передбачене функціонування накопичувальної пенсійної системи та недержавних пенсійних фондів, до забезпечення збалансованості яких залучаються й актуарії; проект Закону «Про страхування» [9], що був прийнятий у першому читанні 31.03.2016 та, відповідно до постанови Верховної Ради [10], внесений до порядку денного восьмої сесії Верховної Ради України восьмого скликання, де прописано, що кожен страховик зобов'язаний призначити відповідального актуарія для складання щорічної актуарної звітності (стаття 90) – незначна кількість кваліфікованих фахівців цього профілю може суттєво ускладнити, а подекуди й унеможливити функціонування багатьох страхових компаній, що спричинить кризу на вітчизняному страховому ринку

Доцільність вивчення досвіду професійної підготовки актуаріїв у Канаді зумовлюється сукупністю чинників, серед яких: унікальна роль, яку відіграють професійні об'єднання у практико орієнтованій підготовці актуаріїв, що є домінантною тенденцією у професійній підготовці фахівців у 21 сторіччі; функціонування системи сертифікації таких спеціалістів за однією з двох, визнаних по всьому світу найкращими, моделей; успішний досвід співпраці місцевого професійного об'єднання з закордонними освітніми партнерами у якості освітніх провайдерів, що має своїм наслідком функціонування системи професійної актуарної освіти за міжнародними стандартами; вдала практика посилення університетської освіти як складової професійної підготовки на шляху до отримання відповідної кваліфікації, що визнається світовою актуарною спільнотою.

Науковий аналіз теорії і практики навчання актуаріїв на теренах України дав

зможу виявити низку суперечностей:

- між зростаючим соціальним замовленням на відповідні кадри, що пов'язано з переходом України від адміністративно-командної до ринкової економіки та станом вітчизняної системи підготовки актуаріїв, котра знаходиться на стадії зародження, зокрема незначною кількістю університетів, що пропонують актуарні програми.

- між усвідомленням регулятором (Нацкомфінпослуг) важливості присутності кваліфікованих актуаріїв на вітчизняному ринку фінансових послуг та статусом, що його має згаданий профіль підготовки у системі вищої освіти: актуарна та фінансова математика – це лише спеціалізація спеціальності 111 Математика, для якої відсутній кваліфікаційний стандарт;

- між досить потужною нормативно-правовою базою, що є відображенням об'єктивних потреб суспільства в наявності фахівців з актуарної справи, та нездатністю вітчизняного ринку праці забезпечити відповідність українського страхування букві закону, що відображено у кількості кваліфікованих актуаріїв на теренах України (40 осіб);

- між необхідністю мати повне членство у Міжнародній актуарій асоціації як обов'язкової умови визнання відповідності професійної підготовки українських актуаріїв світовим стандартам та відсутністю впливу місцевого професійного об'єднання на встановлення стандартів щодо змісту та організаційно-педагогічних засад набуття кваліфікації актуарія в Україні – потребою посилення ролі Товариства актуаріїв України в системі вітчизняної профільної професійної освіти;

- між наявністю позитивного зарубіжного досвіду з навчання таких фахівців, зокрема накопиченого у північноамериканських країнах та відсутністю його наукового вивчення у вітчизняній науці.

Таким чином, актуальність проблеми дослідження, важливість якісної підготовки актуаріїв для забезпечення стабільності та збалансованості ключових економіко-організаційних інститутів нашої держави і фінансової безпеки окремих юридичних та фізичних осіб, необхідність розв'язання виявлених

суперечностей і доцільність впровадження канадського досвіду підготовки таких спеціалістів в умах перебування вітчизняної актуарної освіти на етапі зародження

В основу нашого дослідження покладено положення про те, що професійна підготовка за актуарним профілем є міждисциплінарною проблемою, що вивчається з позиції відповідності міжнародним стандартам актуарної освіти та діяльності. Дослідження направлене на аналіз підготовки актуаріїв як цілісної системи, котра має на меті виховання кваліфікованих математиків, аналітиків і ризик-менеджерів та характеризується вертикальною інтегрованістю, функціонує за змішаною моделлю та, окрім міждисциплінарного, ґрунтується також і на наступних підходах: професійно-орієнтованому, андрагогічному, системному, компетентнісному та діяльнісному. Ефективність підготовки актуаріїв забезпечується за умови практичної спрямованості навчання, постійного моніторингу якості надання освітніх послуг з боку професійного об'єднання, наявності чітко визначених кваліфікаційних стандартів, норм постійного професійного розвитку професійної етики, принципів професіоналізму, а також міжнародної співпраці та комп'ютеризації навчального процесу. Вивчення та критичне осмислення прогресивних ідей канадського досвіду професійної підготовки фахівців з актуарної справи та з'ясування можливостей їх творчого використання є цінним з точки зору перспектив осучаснення національної освіти за економіко-математичним профілем.

2.1. Специфіка здійснення підготовки актуаріїв у Канаді

В сучасних умовах впливу зовнішніх та внутрішніх чинників, посилення вимог щодо якості освіти, компетенцій фахівця, освітні системи мають змінюватись з метою забезпечення високого рівня якості освіти. На сьогодні пріоритетними виступають, по-перше, усвідомлення важливості та здатності до самоосвіти як основного джерела забезпечення та підтримання

конкурентоспроможності фахівців у середовищі, що постійно змінюється та вдосконалюється; по-друге, зміст навчання на рівні вищої освіти має характеризуватись інтеграцією науково-дослідницьких потужностей університетів з практичною спрямованістю та орієнтацією на потреби професії, а не на формування традиційної освіченості, що є тотожною начитаності, широкому світогляду тощо. Тому визначальною трансформацією для нашого дослідження є системна взаємодія вищих навчальних закладів з професійними об'єднаннями, з домінуючою роллю останніх у процесі запровадження освітніх стандартів, норм професійної етики, змісту навчання. З цієї позиції, було встановлено, що успішний досвід зв'язку університетів як освітніх провайдерів з індустрією має Канада, а чи не найяскравішим механізмом, що є втіленням вищенаведених пріоритетів у цій країні, є професійна освіта за актуарним профілем.

Ретроспективний аналіз, дозволив встановити, що функціональні обов'язки актуаріїв еволюціонували, ускладнившись від функцій писаря та реєстратора за часів стародавнього Риму, до гарантів забезпечення фінансової стабільності та фахівців, здатних оперувати конкретними цифрами на позначення прибутків та збитків в умовах невизначеності та ризиковості на сучасному етапі. Аналіз функціональних обов'язків цих фахівців дає підстави стверджувати, що вони є *міждисциплінарними* спеціалістами, для успішної роботи яких,окрім вищеперерахованих дисциплін, необхідні знання фінансів, економіки, обліку, основ програмування, правового регулювання економіки тощо.

У межах характеристики теоретичних засад професійної підготовки актуаріїв у Канаді, на підставі категоріального аналізу вдалося розкрити сутність основоположних понять дослідження:– професійне об'єднання (галузева організація представників певного фаху, що поєднує в собі функції регулятора стандартів професії, професійної підготовки та/або освітнього провайдера) та освітня система. Останнє зазвичай тлумачиться науковцями, виходячи з трьох основних точок зору: *за структурним підходом*, це складний комплекс взаємопов'язаних елементів, що характеризується ієрархічністю; він складається

з учасників навчально-виховного процесу, адміністративного механізму та освітньої політики. Першим двом компонентам властива також і відносна стійкість; *за рівневим підходом*: це сукупність підсистем, що функціонують на світовому, національному та локальному (в тому числі і галузевому, професійному) щаблях; *за цільовим підходом*, освітня система тлумачиться як організований та формалізований інструмент навчання та виховання, що забезпечує передачу підростаючому поколінню досвіду та культурної спадщини у формі знань, умінь та навичок у відповідності до потреб та викликів економічного розвитку суспільства. Як показав аналіз, цільовий критерій, що і є системо утворюючим, постає найбільш динамічним та у 21 сторіччі характеризується тенденціями до значних змін, серед яких ми виокремили дві провідні – це освіта впродовж життя, де пріоритетом виступає формування *усвідомлення важливості та здатності до самоосвіти* як основного джерела забезпечення та підтримання конкурентоспроможності фахівців у середовищі, що постійно змінюється та вдосконалюється. Крім того, зміст навчання на рівні вищої освіти на сьогодні має характеризуватись *інтеграцією науково-дослідницьких потужностей університетів з практичною спрямованістю та орієнтацією на потреби професії*, а не на формування традиційної освіченості, що є тотожною начитаності, широкому світогляду тощо. З цієї позиції, було встановлено, що успішний досвід зв'язку університетів як освітніх провайдерів з індустрією, має Канада, а чи не найяскравішим механізмом, що є втіленням усіх вищенаведених пріоритетів у цій країні є професійна освіта за актуарним профілем.

Структурно-функціональний аналіз світової практики професійної підготовки актуаріїв дає підстави зробити висновок, що у світовому розрізі отримання актуарної освіти здійснюється за різноманітними моделями. В залежності від країни, прийнятними можуть бути одразу декілька альтернативних шляхів визнання особи кваліфікованим актуарієм. Всі можливі способи здобуття кваліфікації актуарія можемо згрупувати у наступні три категорії: неформальний: складання професійних іспитів для отримання

членства у професійні організації; змішаний, що передбачає поєднання формальної і неформальної освіти (навчання в університеті, протягом якого відбувається вивчення певних дисциплін, котрі зараховуються як еквівалент складання ряду професійних іспитів, з подальшим складанням тих предметів, що не були охоплені університетською програмою); формальний: навчання в університеті, що завершується складанням державних іспитів та / або написанням кваліфікаційної роботи.

Охарактеризовано нормативно-правове забезпечення, що регулює діяльність канадських університетів, котрі пропонують акредитовані актуарні програми та розташовані у наступних провінціях: (Альберта (Університет Калгарі), Онтаріо (Університети Воткрлоу, Торонто та Західного Онтаріо), Британська Колумбія (Університет імені Саймона Фрезера), Манітоба (Університет Манітоби), Саскачеван (Університет Реджайна) та Квебек (Монреальський університет) з урахуванням Національної рамки кваліфікацій (Canadian Degree Qualifications Framework). З'ясовано, що нормативно-правова база законодавчо закріплює статус наведених ВНЗ як автономних від держави та самоврядних установ. За таких умов основним регулятором та контролером якості освітньої підготовки на актуарних програмах акредитованих канадських університетів є місцеве професійне об'єднання – Канадський інститут актуаріїв (КІА), що в свою чергу організовує власну діяльність у відповідності до норм та стандартів провідних міжнародних актуарних організацій – Міжнародної актуарної асоціації (МАА) та Міжнародної асоціації дипломованих актуаріїв з підприємницьких ризиків (CERA).

На основі аналізу нормативних документів згаданих професійних об'єднань («Керівництво МАА з організації актуарної освітньої підготовки» (IAA Education Guidelines) [11], навчальна програма МАА (IAA Education Syllabus) [12], «Принципи Професіоналізму МАА» (IAA Principles of Professionalism) [13], «Міжнародна угода визнання кваліфікації CERA» (Global Enterprise Risk Management Designation Recognition Treaty) [14], «Кодексу нормативів етики для слухачів та учасників будь-яких форм навчальних занять у рамках освітньої

системи КІА» (Code of Conduct and Ethics for Candidates in the CIA Education System) [15], «Принципи професійної поведінки та етики здобувачів у рамках освітньої системи КІА» (Policy on Conduct and Ethics for Candidates in the CIA Education System) [16], було встановлено вимоги до організаційно-процесуальної та змістової складових процесу здобуття кваліфікації актуаріїв, що можна узагальнити наступним чином: здобуття статусу кваліфікованого актуарія має здійснюватись виключно у навчальному процесі, що відповідає вимогам МАА чи Міжнародної Асоціації CERA; навчання повинно сприяти задоволенню індивідуальних професійних потреб актуаріїв, що визначаються специфікою сфери роботи, через наявність гнучкості шляхів та форм реалізації зазначених нормативів; у процесі професійної підготовки важливе місце посідають не лише вузькоспеціалізовані, технічні знання та уміння, а й комунікативні навички, а також формування усвідомлення відповідальності за якість виконуваної роботи та пріоритету суспільних інтересів над перспективою короткострокового отримання прибутків, що можливо досягти, якщо актуарна діяльність відповідає букві закону, професійним стандартам та нормам професійної етики; інваріантність та регламентованість постійного підвищення кваліфікації.

Отже, міжнародні (МАА, CERA) та національні (КІА) організації регулюють процес підготовки актуаріїв, дотримання ними визначених норм та правил в світі та Канаді. Сприяння підвищенню кваліфікації є пріоритетним завданням КІА та розцінюється як необхідна умова підтвердження професіоналізму, а, отже, й отримання дозволу на здійснення професійної діяльності. Цікавим постає той факт, що самовдосконалення у рамках професії носить не рекомендаційний характер, а є вимогою. Характеризуючи кваліфікаційні стандарти, можна чітко простежити дві тенденції – сприяння задоволенню індивідуальних потреб актуаріїв, що визначаються специфікою сфери роботи, через наявність гнучкості шляхів та форм реалізації зазначених нормативів. Дана риса притаманна не лише КІА, а й МАА. Підготовка CERA є цілком регульованим процесом, що здійснюється з пріоритетом на надання

якісної освітньої підготовки.

2.2. Зміст, організаційно-педагогічні умови та дидактичні засади професійної підготовки актуаріїв у Канаді

У результаті проведення дослідження визначено особливості системи забезпечення якості вищої освіти Канади та механізм сертифікації актуаріїв; актуалізовано досвід підготовки фахівців з актуарної справи в канадських університетах, означено особливості дуального навчання у межах університетської підготовки та визначено роль акредитованих ВНЗ у системі професійного навчання цих фахівців; представлено специфіку набуття повного та асоційованого членства у КІА на базі провідних північноамериканських професійних об'єднань – Спілки актуаріїв (SOA) та Спілки актуаріїв з нежиттєвого страхування (CAS), визначено специфіку модернізації їх освітніх систем; схарактеризовано змістові та організаційно-педагогічні аспекти набуття кваліфікації дипломованого актуарія з підприємницьких ризиків у Канаді; з'ясовано, які форми, методи і засоби навчання застосовуються у канадських університетах та північноамериканських професійних об'єднаннях в процесі підготовки актуаріїв та перевірки рівня сформованості навчальних досягнень; означено вимоги до та особливості здійснення непевного професійного розвитку, встановлено, що постійне підвищення кваліфікації у рамках професії носить не рекомендаційний характер, а є вимогою збереження повного членства у КІА; представлено модель професійної підготовки актуаріїв у професійних об'єднаннях та університетах Канади.

На підставі аналізу джерельної бази, теорії та практики функціонування вищої освіти в Канаді, було встановлено, що система забезпечення якості освітньої підготовки на цьому рівні є чотирикомпонентною – її складають наступні елементи: членство в Асоціації Університетів Канади, акредитація університетських програм професійними об'єднаннями, провінційна система

забезпечення якості вищої освіти, внутрішньоуніверситетська система моніторингу якості освіти. Виявлено, що найвагомим компонентом моніторингу якості та встановлення стандартів професійної підготовки за актуарним профілем у межах всієї країни є саме професійне об'єднання – Канадський інститут актуаріїв.

Крім того, структурно-функціональний аналіз практики професійного навчання актуаріїв у Канаді дозволив встановити, що підготовка цих спеціалістів тут відбувається за змішаною моделлю: освітньо-кваліфікаційними рівнями у межах професії є асоційоване та повне членство в КІА, навчання ж на університетських програмах, а головне – успішне завершення ряду курсів у їх рамках, є лише проміжним етапом на шляху до здобуття статусу кваліфікованого актуарія. Відповідно, механізм сертифікації актуаріїв у Канаді передбачає проходження ряду професійних іспитів, модулів, курсів, семінарів та воркшопів, що, в умовах відсутності національної системи професійних випробувань, реалізується на основі співпраці місцевого професійного об'єднання, КІА, у якості контролера, регулятора кваліфікаційних вимог до канадських актуаріїв з SOA та CAS у ролі освітніх провайдерів. Майбутні актуарії обирають одну з двох екзаменаційних систем, виходячи з бажаного напрямку здійснення професійної діяльності – життєве чи майнове страхування.

Не залежно від спеціалізації, професійна підготовка актуаріїв у Канаді складається з декількох циклів. Перший націлений на виконання освітніх вимог для отримання асоційованого членства (ACIA). Сюди належать декілька складових. По-перше, необхідні базові («до фахові») дисципліни, що вивчаються не лише студентами, що спеціалізуються на актуарій науці, а й слухачами фінансово-економічних та математичних програм – математика, статистика, основи економіки, облік та фінанси. Цей компонент традиційно забезпечується схваленими SOA академічними освітніми установами. Така кваліфікаційна вимога носить назву «підтвердження академічними результатами». По-друге, етап вивчення базових предметів, що носять назву технічні (“technical”), який забезпечується SOA, CAS та КІА, а також

акредитованими університетами.

Суттєва диверсифікація змісту навчання здійснюється лише на другому циклі – на рівні здобуття повного членства в КІА (FCIA), передбачаючи поглиблену спеціалізацію у певній галузі майбутньої професійної діяльності, та забезпечується CAS, SOA та КІА. Вказані цикли підпорядковані єдиній меті та в цілому базуються на однакових підходах (системному, міждисциплінарному, діяльнісному, професійно-орієнтованому, андрагогічному та компетнісному) та принципах (інтеграції теорії з практикою, міжпредметних зв'язків, професійної спрямованості, наступності, проблемності, ситуативності, неперервності, модульності, моделювання самостійної діяльності, міжнародної співпраці та соціального партнерства) і мають на меті забезпечення канадського ринку праці кваліфікованими актуаріями у відповідності до міжнародних стандартів.

Кількісний аналіз випробувань показав, що на шляху до отримання статусу АСІА, за системою SOA, види діяльності, що їх мають успішно пройти кандидати, можна згрупувати у 4 категорії: підтвердження академічними результатами (до липня 2018 року – прикладна статистика, корпоративні фінанси, економіка; наразі – математична статистика, облік та фінанси та економіка), базові іспити (до липня 2018 року – з теорії вірогідності (P), фінансової математики (FM), моделей фінансової економіки (MFE), моделей життєвих ризиків (MLC), побудови та оцінки актуарних моделей (C); після реформування – третій, четвертий та п'ятий іспити складатимуться з інвестиційних та фінансових ринків (IFM), з коротко-та довгострокових математичних розрахунків (STAM та LTAM); також буде запропоновано два нових екзамени – статистика у моделюванні ризиків (SRM) та прогнозна аналітика (PA)), онлайн курс та воркшоп з професіоналізму).

Система CAS у свою чергу передбачає доповнення зазначених випробувань двома поглибленими іспитами, тому види робіт, що адмініструються згаданим професійним об'єднанням, налічують 5 категорій. Навчання у рамках CAS також зазнає суттєвих змін з липня 2018 року: підтвердження академічними

результатами, що, на відміну від SOA, є двокомпонентним до 2018 року передбачало успішне вивчення корпоративних фінансів та економіки, на сьогодні ж першу складову також замінено на облік та фінанси. Базовий іспит, що організовувався та проводився виключно CAS у 2017 році був лише один – статистичні та стохастичні моделей (іспит S), решта випробувань – 1, 2, 3F та 4 – це позначення CAS для першого, другого, третього та п'ятого екзаменів SOA до 2018 року. Починаючи з весни 2018 року іспит S буде змінено на перший іспит з сучасних аспекти страхової статистики (MAS-I), іспит 4 – на другий (MAS-II).

Специфічною рисою підготовки актуаріїв у Канаді виступає можливість звернутись до КІА стосовно звільнення від 4 базових професійних іспитів SOA (до реформи – FM, MFE, MLC, C; після – FM, IFM, LTAM, STAM) та ряду іспитів CAS (до реформи трьох - 2, 3F, 4; а з 2018 року – лише 2, 3F), необхідних для набуття членства в Канадському інституті актуаріїв у разі успішного проходження університетських курсів-відповідників вказаних випробувань.

Таке відчутне посилення ролі університетів в Канаді відбулось лише з вересня 2012 року, з впровадженням Програми акредитації університетів КІА, що являє собою ряд вимог, встановлених КІА, до організації навчального процесу та якості надання освітніх послуг акредитованими ВНЗ, яких на сьогодні налічується 11: 8 є англійськими та пропонують навчання на 20 програмах (з яких 1 – магістерська та 19 бакалаврських) та 3 здійснюють навчальний процес французькою на 7 програмах відповідно (з них – 2 магістерські, 1 докторська та решта – бакалаврські).

Також підготовка майбутніх актуаріїв здійснюється в ВНЗ, що не мають акредитації – таких у цій країні налічується 8 з 11 програмами або рядом курсів з актуарної науки чи можливістю отримати сертифікат.

Проте навчання на актуарних програмах таких ВНЗ не забезпечує відповідність фактично жодним кваліфікаційним вимогам на шляху до отримання статусу кваліфікованого актуарія, за винятком підтвердження академічними результатами.

Особливості функціонування університетської ланки підготовки майбутніх

актуаріїв представлені на рисунку

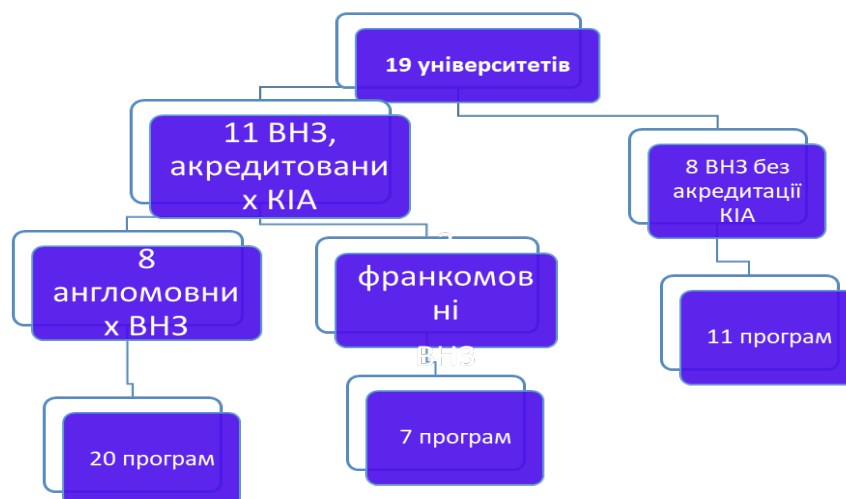

Рисунок 1 - Університетські актуарні програми в Канаді

Джерело: Сформовано автором

Доведено, що здобуття повного членства у Канадському інституті актуаріїв є найважливішим етапом професійної підготовки цих фахівців, оскільки кваліфікованим актуарієм у Канаді може називати себе лише повний член KIA. Для здобуття кваліфікації FCIA, навчальні випробування за системою SOA, можемо згрупувати у три категорії (навчальні модулі, іспити та практичний курс за п'ятьма з шести наявних спеціалізацій у сфері життєвого страхування, що визнаються KIA), систему ж CAS на даний момент складає лише одна – професійні іспити. Як на рівні повного, та і асоційованого членства, види навчальної діяльності, що організовуються та проводять власне Канадським інститутом актуаріїв, – це воркшоп з професіоналізму та практичний курс.

Проаналізовані матеріали дозволяють зробити висновок, що у світовій практиці немає уніфікованого підходу для отримання кваліфікації *дипломованого актуарія з підприємницьких ризиків (CERA)*. Фактично, кожне професійне об'єднання, що є членом Міжнародної асоціації CERA, забезпечує отримання відповідної кваліфікації, використовуючи один з наступних шляхів:

- складання іспиту ST9 та проходження одноденного семінару. Цим шляхом користуються вісім професійних об'єднань деяких країн (Англія, Південна

Африка, Австралія, Китай, Японія, Індія та Ізраїль, частково Канада та Сполучені Штати). При цьому освітні послуги надаються Інститутом Актуаріїв (Велика Британія);

- вивчення шести модулів та іспитів за системами Спілки актуаріїв Німеччини (DAV – Deutsche Aktuarvereinigung) або Європейської актуарної академії (ЕАА – European Actuarial Academy. Остання пропонує аналогічні курси, проте англійською – чотири професійні об'єднання). Зазначену систему використовують професійні об'єднання актуаріїв в Швеції, Швейцарії, Німеччина та Данії;

- модель Нідерландів (три іспити, співбесіда за результатами наукової роботи, успішне проходження чотирьох чотириденних семінарів);

- модель Франції (157 годин навчальних курсів, організованих Інститутом ризик-менеджменту (Institut du Risk Management) та підготовка письмового звіту на основі прослуханого)

- модель, що пропонується Американською спілкою актуаріїв (the SOA), частково використовується США та Канадою (Chartered Enterprise Risk Actuaries Global Association, 2017b)

Перший та останній спосіб заслуговують на особливу увагу. Канадський інститут актуаріїв будучи уповноваженим представником Міжнародної асоціації CERA, не має власної системи підготовки таких фахівців. Однак, маючи згаданий статус, він уповноважений надавати кваліфікацію CERA. Вирішення зазначеного протиріччя здійснюється, знову ж таки, шляхом тісної співпраці з CAS та SOA. Відповідно, існує два шляхи набуття статусу кваліфікованого актуарія з підприємницьких ризиків у Канаді: закінчення освітньої програми, що пропонується CAS та в Американській спілці актуаріїв SOA. Коротко розглянемо особливості кожного з них.

Отже, освітня програма CAS передбачає:

- відповідність усім критеріям для отримання асоційованого членства CAS;
- складання «Іспиту 7» (оцінка зобов'язань, оцінка страхових компаній та ризик менеджмент підприємства) та «Іспиту 9» (фінансовий ризик та норми

дохідності від капіталовкладень);

- успішне закінчення триденного семінару з ризик-менеджменту підприємства та моделювання;

- складання «Іспиту ST9» (enterprise risk management specialist technical exam), що є випробуванням зі спеціалізації.

Від осіб, що здобули повне членство в CAS, вимагається лише проходження семінару та складання випробування ST9 (Casualty Actuarial Society, 2017b). Як бачимо, CAS здійснює підготовку за першою схемою, що наведена вище.

SOA, в свою чергу, пропонує:

- складання іспитів з теорії вірогідності, фінансової математики, моделей фінансової економіки, побудови та оцінки актуарних моделей. Слід зазначити, що іспит з моделей непередбачуваних подій, що є обов'язковою умовою набуття асоційованого, а, отже, й повного членства, не передбачається;

- успішне проходження дистанційного онлайн курсу «Основи актуарної діяльності»;

- підтвердження академічними результатами успішного проходження курсів з економіки та фінансів організацій;

- складання модулю та іспиту з ризик менеджменту, при цьому, перший має передувати екзаменаційному випробуванню;

- проходження професійного курсу для отримання асоційованого членства в організації [17].

У випадку наявності кваліфікації CERA, що надана іншим уповноваженим представником Міжнародної асоціації CERA, KIA передбачена можливість переведення осіб, що вже мають згаданий статус від іншого уповноваженого представника CGA, під свою юрисдикцію, що означатиме підпорядкування канадському професійному об'єднанню. Для цього необхідно заповнити форму встановленого зразка, де, окрім особистих даних, зазначаються причини зміни діючого уповноваженого представника, згоду на обробку персональної інформації та дотримання існуючих норм професійної діяльності у рамках KIA [18].

Отже, узагальнення документальних джерел та досвіду навчання дипломованих актуаріїв з підприємницьких ризиків дозволило виокремити два можливі шляхи набуття такої кваліфікації у Канаді – модель, що адмініструється CAS спільно з Британським інститутом та факультетом актуаріїв (специфічні випробування для кваліфікації - проходження *семінару з ризик менеджменту та моделювання* (Enterprise Risk Management and Modeling Seminar) та *іспит з спеціалізації ST-9* (Enterprise Risk Management Specialist Technical Exam).), та система іспитів, модулів та дистанційних курсів, що організують та проводяться SOA (головним чином, іспит та модуль з ризик менеджменту). Вивчення навчальних програм згаданих випробувань засвідчило, що зміст навчання є у великій мірі уніфікованим, певні відмінності спостерігаються лише у видах навчальної діяльності майбутніх фахівців зі статусом CERA.

Встановлено, що провідними формами організації навчання у канадських університетах є лекції (також і відеолекції), лабораторні роботи, практичні заняття, робота над виконанням проекту, індивідуальна та групова робота, елементи дистанційного навчання, семінари. Основними формами контролю успішності засвоєння навчального матеріалу є: тестування, виконання завдань для самостійної роботи, іспити. Основні методи навчання включають бесіду, розповідь, виконання тренувальних вправ, проблемні методи, метод кейсів. Виявлено особливості організації навчання на базі провідних північноамериканських об'єднань (дистанційний формат, використання ІКТ, наявність форм-самоаналізу рівня сформованості знань, умінь та навичок; регламентованість та часова обмеженість проходження модулів та курсів; поєднання трудової діяльності та навчання); узагальнено відомості про форми організації та проведення іспитів за системами SOA та CAS.

Доведено, що невід'ємною складовою системи актуарної освіти в Канаді виступає постійний професійний розвиток представників актуарної професії, що характеризується наявністю нормативів: актуарії, що вже здобули повне членство в КІА, мають за період тривалістю у два роки витратити на підвищення кваліфікації 100 годин, з яких 24 мають бути присвячені структурованим формам

роботи (тренінги, курси, заняття, участь у конгресах, зустрічах, конференціях та інше), а 76 – неструктурованій роботі (самостійній роботі: читання спеціалізованої літератури, здійснення досліджень тощо). Всі види робіт підпорядковуються принципам індивідуалізації, професійної значущості та самоконтролю.

Система підготовки акутаріїв у Канаді схематично можна представити у вигляді схеми, поданої на рисунку 2.

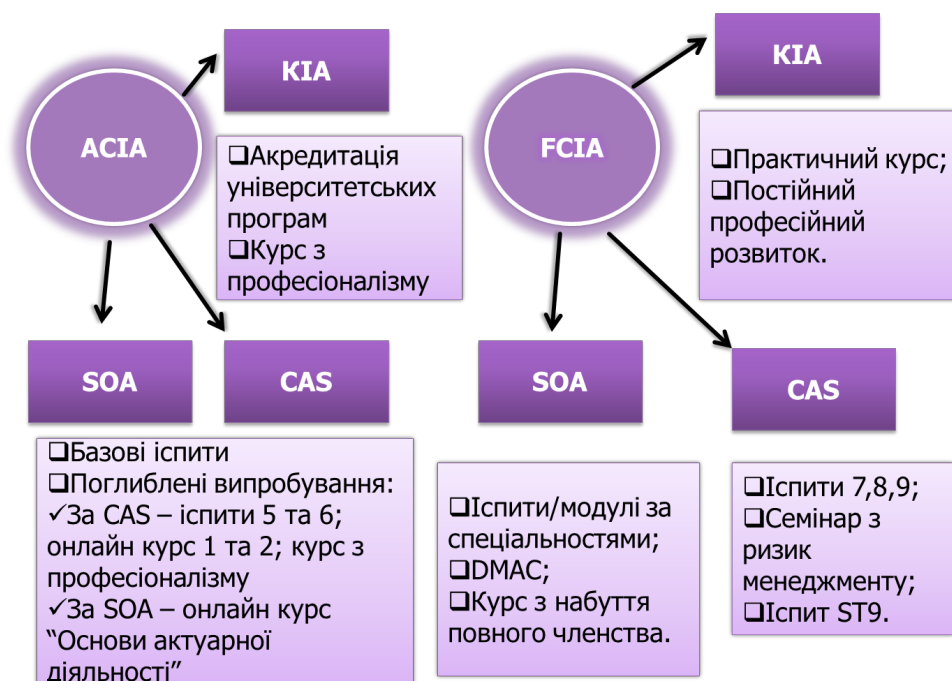

Рисунок 2. Система навчання в професійних об'єднаннях

Джерело: Сформовано автором

Таким чином, система професійної підготовки актуаріїв у Канаді характеризується децентралізацією, автономією від державного регулювання, стандартизацією та нормуванням виключно професією, виходячи з її інтересів та потреб, а також суспільного благополуччя, ступневистістю, диверсифікованістю шляхів отримання кваліфікації актуарія, взаємозв'язком та узгодженістю усіх ланок освітнього процесу, відповідністю міжнародним стандартам.

Отже, справедливо зробити висновок, що актуарна освіта у Канаді є відображенням більшості світових доміантних трендів у модернізації професійної підготовки професіоналів у 21 ст, а отже, може слугувати моделю,

за якою варто здійснювати підготовку вітчизняних фахівців.

2.3. Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки актуаріїв в Канаді й Україні

У дослідженні представлено огляд сучасного стану та основних труднощів здійснення підготовки та професійної діяльності актуаріїв в Україні, здійснено порівняльно-педагогічний аналіз особливостей навчання актуаріїв в Канаді та Україні; з'ясовано можливості творчого використання конструктивних ідей канадського досвіду в системі підготовки українських фахівців з актуарної справи.

Компаративний аналіз систем професійної підготовки актуаріїв в Україні та Канаді здійснено на основі цільового, нормативно-правового, організаційного, змістового та результативного критеріїв, що уможливило виявлення їх спільних та відмінних рис. До спільних відносимо: змішану модель навчання та відсутність монополії університетів на підготовку фахівців з актуарної справи; наявність регулятора надання освітніх послуг, що є чутливим до потреб суспільства та ринку та реагує, «підлаштовує» вимоги до ЗУНК актуаріїв відповідним чином; відсутність власної національної системи іспитів та необхідність співпраці з іноземними партнерами; прагнення зміцнити та в певних аспектах і створити національну систему підготовки цих фахівців.

Серед відмінних рис, котрі негативно відрізняють підготовку актуаріїв в Україні, зазначимо: відсутність впливового професійного об'єднання, що мало б функції контролера набуття кваліфікації в Україні; відсутність повного членства в МАА; відсутність кваліфікаційних вимог та механізму отримання статусу дипломованого актуарія з підприємницьких ризиків; незначну кількість університетів, що здійснюють підготовку за програмою «актуарна та фінансова математика» – в Україні підготовка актуаріїв здійснюється лише на другому циклі навчання; відсутність вітчизняних навчальних закладів, котрі

забезпечували б задоволення кваліфікаційної вимоги «підтвердження академічними результатами» за CAS та SOA в повному обсязі: відсутність у навчальних планах ВНЗ достатньої кількості дисциплін, що забезпечували б іншомовну підготовку студентів, адже остання слугує засобом набуття знань та умінь за світовими стандартами; недостатнє співвідношення змісту навчання з практичною діяльністю майбутніх актуаріїв; невизнання світовою актуарною спільнотою українських стандартів набуття відповідної кваліфікацій; відсутність нормативів здійснення неперервного професійного розвитку, Кодексу нормативів етики для слухачів та учасників будь-яких форм навчальних занять.

Варто також зазначити, що система університетської підготовки актуаріїв в Україні характеризується перебуванням на етапі становлення та розвитку, тому елементи недосконалості у її структурі є закономірним та природнім явищем. Потреба ринку у згаданих спеціалістах обумовлюється законодавчо, з урахуванням об'єктивних соціальноекономічних чинників.

Одним з головних джерел вдосконалення системи підготовки фахівців з актуарної справи розглядається формальна та неформальна співпраця з провідними міжнародними професійними об'єднаннями. Під останнім розуміється використання навчальних матеріалів, вебінарів та Інтернет ресурсів, що перебувають у відкритому доступі та можуть збагатити вітчизняну теорію та практику професійної освіти за актуарним профілем.

Застосування методу наукової екстраполяції дозволило визначити можливість використання прогресивних ідей канадського досвіду в теорії і

практиці реформування системи професійної підготовки актуаріїв в Україні на наступних рівнях:

-стратегічному: обрання курсу на здобуття повного членства Товариства актуаріїв України (ТАУ) в МАА, що стане передумовою усвідомлення необхідності приєднання до Міжнародної асоціації CERA та впровадження однойменної кваліфікації на теренах нашої держави; законодавчо регламентувати діяльність ТАУ, чітко визначити його обов'язки та сферу відповідальності, що сприятиме активізації діяльності останнього та створить

впливове місцеве професійне об'єднання – фактор зміцнення актуарної професії на теренах України; розглянути доцільність передачі обов'язків з розробки та адміністрування проходження кваліфікаційного мінімуму, видачі кваліфікаційного свідоцтва та свідоцтва про відповідність кваліфікаційним вимогам до осіб, які можуть займатися актуарними розрахунками, від Нацкомфінпослуг до ТАУ – це зробить освітню політику в галузі більш гнучкою та відкриє шлях до повного членства у світових актуарних організаціях; розробка та впровадження Кодексу професійної етики та Кодексу нормативів етики для слухачів та учасників будь-яких форм навчальних занять з підготовки актуаріїв у відповідності до існуючої нормативно правової бази, що також є вимогою отримання повного членства у МАА; розробка та впровадження заходів дисциплінарної відповідальності за порушення норм професійної діяльності у відповідності до міжнародних стандартів; розробка організаційних, нормативних та навчально-методичних основ для створення вітчизняної системи постійного підвищення кваліфікації актуаріїв – освіти впродовж життя; здійснення постійного оновлення вітчизняних освітніх та кваліфікаційних стандартів з огляду на Керівництво МАА та світову практику.

-організаційному: виокремлення спеціалізації «Актуарна та фінансова математика» в окрему спеціальність галузі знань 11 Математика та статистика; розробка стандарту вищої освіти для відповідної спеціальності, з виокремленням обсягу кредитів ЄКТС, необхідних для здобуття відповідного ступеня, переліку компетентностей випускника, форм атестації тощо; запровадження бакалаврських програм за спеціальністю «актуарна та фінансова математика»; створення та впровадження механізму акредитації актуарних програм у ВНЗ України ТАУ чи Нацкомфінпослуг, яка була б націлена на приведення змісту навчання актуаріїв у відповідність до навчальної програми МАА, їх уніфікацію; запровадження у навчальні плани та програми більшої кількості дисциплін та тем, які забезпечували б підготовку студентів до подальшого складання кваліфікаційного мінімуму; запровадження критерію академічної успішності як умови отримання свідоцтва на право здійснювати та посвідчувати актуарні

розрахунки додатково до складання кваліфікаційного мінімуму на рівні мінімальної оцінки «добре» С за шкалою ЄКТС з ряду ключових дисциплін; запровадження програм стажування викладачів та проходження практики студентів закордоном під керівництвом досвідчених іноземних фахівців-актуаріїв, що сприятиме отриманню цінного практичного досвіду; запровадження моделі дуальної освіти на актуарних програмах вітчизняних ВНЗ, що передбачитиме оплачувану трудову діяльність у страхових компаніях, пенсійному фонді та у сфері ризик-менеджменту, що сприятиме формуванню практичних навичок та умінь; виважена державна політика щодо конкурентного рівня заробітних плат та їх сумірності для актуаріїв, що працюватимуть у державному секторі економіки, та у приватних компаніях.

- змістовому: запровадження в університетські освітні програми більшої кількості професійно-орієнтованих вибіркового дисциплін, до прикладу, за зразком навчальних програм іспитів рівня повного членства SOA, що передбачають спеціалізацію на певному типі страхування. Наприклад, це може бути дисципліна «недержавні пенсійні фонди», де могли б вивчатись не лише вітчизняні особливості їх фінансового наповнення, фінансова звітність, а й міжнародна практика, в тому числі й канадська; удосконалення засобів навчання – на сьогодні відчувається нестача якісних підручників та навчальних посібників з актуарної науки та страхування українською мовою. Відповідно, їх переклад та публікація потребують також і державного фінансування; другим компонентом рішення проблеми, зазначеної у попередньому пункті, є посилення іншомовної підготовки студентів, запровадження курсів з іноземної мови та професійно орієнтованої англійської у складі обов'язкового чи вибіркового компонентів університетської освіти; розробка стандартизованих українських відповідників англійської актуарної та страхової термінології; доповнення змісту навчання актуаріїв обов'язковими курсами на базі ТАУ чи університетських програм, що розвивають навички міжособистісної комунікації за зразком практичного курсу КІА, модулю з прийняття рішень та комунікативної взаємодії, курсу з набуття повного членства SOA.

Отже, страховий ринок України потребує нової якості роботи актуаріїв, які б мали підготовку відповідно до дотримання жорстких професійних стандартів і в умовах обов'язкової відповідності професійній етиці. Ринок потребує цього додаткового ступеня упевненості. А отримати її можливо тільки при глибокому перегляді підходів до актуарної діяльності в Україні, доданні їй нової якості. Тому слід будувати в Україні національну систему підготовки і сертифікації актуаріїв, що відповідатиме по якості міжнародним вимогам.

Висновки

На основі узагальнення результатів наукового пошуку сформульовано наступні теоретичні висновки:

1. Аналіз сучасних освітніх тенденцій та досвіду отримання статусу кваліфікованого актуарія у світовому розрізі в цілому та у Канаді зокрема показав, що з одного боку, з огляду на традиційні системи отримання професійної освіти, щонайменше відсутність монополії вищих навчальних закладів на визнання особи кваліфікованим фахівцем, а по факту й належність університетської освіти за актуарним профілем до варіативної складової на шляху до отримання кваліфікації актуарія, може розцінюватись як нестандартне явище. З іншого боку, вивчення трансформацій освітніх систем показало, що класична університетська освіта в умовах постіндустріального суспільства потребує модернізації. Її основними пріоритетами повинні стати виконання соціального замовлення на озброєння особистості професійно значущими знаннями, уміннями та навичками, формування здатності до самоосвіти та усвідомлення важливості постійного професійного самовдосконалення – тобто, продукування на виході спеціалістів, здатних вже на ранніх етапах професійної діяльності ефективно виконувати професійні задачі. Зазначених завдань неможливо досягти без співпраці вищих навчальних закладів з професією, одним з шляхів якого може бути співпраця з професійними об'єднаннями у якості

консультантів та радників або у якості регулятора набуття та збереження відповідної кваліфікації. Таким чином, справедливо стверджувати, що система підготовки актуаріїв у Канаді, що характеризується тенденцією до інтеграції науково-дослідницьких потужностей університетів з практичною спрямованістю та орієнтацією на потреби професії, є відображенням сучасних освітніх трендів, а тому може слугувати освітньою моделлю майбутнього, за якою здійснюватиметься підготовка не лише актуаріїв, а й представників інших професій.

2. Законодавче та нормативне регулювання підготовки актуаріїв в Канаді здійснюється як на національному, так і на міжнародному рівнях, основоположними при цьому виступають документи Міжнародна актуарна асоціація (МАА), Міжнародна асоціація CERA, на локальному рівні – Канадський інститут актуаріїв. Так, «Керівництво з організації актуарної освітньої підготовки» МАА визначає організаційно-педагогічну, процесуальну складову навчального процесу. Основні положення згаданого документу включають орієнтацію на взаємне визнання кваліфікацій, отриманих за освітніми системами, що забезпечують професійну актуарну освіту у світовому розрізі; прийнятність різноманіття освітніх форм та методів актуарної освіти; пріоритет приведення навчального процесу у відповідність з рекомендаціями МАА. Навчальна програма МАА визначає перелік базових навчальних предметів та навчальних цілей у їх рамках, котрі мають бути реалізовані у навчальному процесі. Своєрідні кваліфікаційні вимоги відображені також і в «Принципах професіоналізму» МАА, основоположна ідея яких полягає у належному виконанні актуарієм своїм професійних обов'язків та здійснення професійної діяльності лише за умови наявності відповідної професійної підготовки. «Керівництво з постійного підвищення кваліфікації МАА» позиціонує постійний професійний розвиток як необхідну умову здійснення професійної діяльності актуарієм та встановлює відповідні нормативи. Міжнародна асоціація CERA розробила Міжнародну угоду CERA та базову навчальну програму підготовки актуаріїв з підприємницьких ризиків. Призначення та функції вказаних документ

є аналогічними відповідним документам МАА.

Вимоги вказаних вище документів систематизує та застосовує до професійної освіти за актуарним профілем Канадський інститут актуаріїв. Зазначений орган розробляє кваліфікаційні вимоги, стандарти професійної діяльності, кодекс професійної етики для осіб, що вже мають статус кваліфікованого актуарія та тих, хто набуває відповідну кваліфікацію; навчальні програми ряду професійних випробувань; стандарти здійснення постійного професійного самовдосконалення та його методичне забезпечення; слугує гарантом тісної співпраці між актуарними університетськими програмами та професією.

Таким чином, чином аналіз нормативного забезпечення актуарної освіти виявив, що нормативно-правове регулювання ґрунтується на принципах міжнародної співпраці, орієнтації на споживача освітніх послуг та пріоритеті суспільних інтересів, постійного моніторингу за забезпеченням якості освіти, комплексності та системності.

3. Головною особливістю навчання на університетських актуарних програмах виступає варіативність їх проходження для отримання статусу кваліфікованого актуарія. Як показали результати дослідження, посилення ролі вищих навчальних закладів відбулось лише з запровадженням програми Акредитації університетів, починаючи з 2012 року. Наявність акредитації у навчального закладу є посвідченням лише того факту, що університетська освітня підготовка формально є еквівалентної рівню базових професійних іспитів. Аналіз змісту навчальних програм акредитованих університетів виявив, що змістове наповнення навчальних програм спрямоване не підготовку майбутніх актуаріїв до подальшого складання професійних іспитів, забезпечення навчальних курсів, з яких, згідно з вимогами SOA та CAS, передбачене підтвердження академічними результатами, та надання можливості звільнення від ряду базових професійних іспитів. Проведене дослідження також дозволяє говорити про значний ступінь уніфікованості змісту навчання.

В більшості університетів функціонують також програми дуальної освіти,

що забезпечують єдність теоретичного і практичного компоненту змісту підготовки та сприяють створенню професійно-орієнтованого середовища для навчання та самовдосконалення.

Підготовка фахівців на актуарних програмах здійснюється як на першому, так і на другому циклах навчання на факультетах наук, мистецтв, математики. Форми і методи навчання характеризуються орієнтацією на самостійну роботу студента, наближенням навчальних завдань до задач, котрі фахівець виконуватиме в процесі здійснення майбутньої професійної діяльності. Навчальний процес в цілому характеризується значною комп'ютеризацією.

4. Аналіз канадського досвіду професійної підготовки актуаріїв у професійних об'єднаннях дозволив виявити наступні особливості: орієнтація на міжнародні стандарти професійної підготовки актуаріїв; відсутність національної системи професійних іспитів; триєдність освітніх провайдерів (Канадський інститут актуаріїв, Спілка актуаріїв та Спілка актуаріїв з нежиттєвого страхування); визнання успішного проходження навчальних курсів на актуарних університетських програмах еквівалентним складанню аналогічних професійних іспитів базового рівня; наявність двох видів членства, що виступають посвідченням кваліфікації у межах професії – повного та асоційованого; підставою для визнання особи кваліфікованим актуарієм у Канаді є лише повне членство у професійному об'єднанні; у рамках підготовки до складання професійних іспитів, що виступають основною формою контролю рівня сформованості навчальних досягнень тих, хто навчається (на ряду з модулями та воркшопами та онлайн курсами), передбачається самостійне опрацювання навчального матеріалу у дистанційному форматі, з урахуванням навчальних завдань, сформульованих у навчальних програмах професійних іспитів та модулів; орієнтація змісту навчання на формування не лише фахової, технічної компетентності, а й на навичках мовної комунікації та комунікативної взаємодії, знання норм професійної етики; залежність змісту навчання від майбутньої спеціалізації актуарія: майнове чи життєве страхування. У рамках останнього процесу на рівні повного членства спостерігаємо подальшу

диверсифікацію змісту навчання за наступними спеціалізаціями: фінанси організацій та управління ризиками, фінансова математика та інвестування; індивідуальне страхування та ануїтети, пенсійне забезпечення, групове та медичне страхування; також ключового значення набуває сприяння професійних об'єднань постійному професійному розвитку актуаріїв та здійснення моніторингу за дотриманням його норм.

5. Порівняльно-педагогічний аналіз систем професійної підготовки актуаріїв у Канаді та Україні здійснювався на основі чітко визначених критеріїв, що дозволило забезпечити його коректність та достовірність результатів. Вивчення вітчизняних теорії та практики навчання фахівців з актуарної справи дозволило виявити ряд нагальних проблем, що в цілому можна узагальнити як нерозвиненість освіти за актуарним профілем в Україні і, як наслідок, недостатня готовність вітчизняної системи вищої освіти забезпечити підготовку кваліфікованих актуаріїв.

Водночас не можна не зазначити, що професійна підготовка за актуарним профілем характеризується наявністю також і певних позитивних рис: досить розвиненої нормативно-правової бази, галузевих стандартів, котрі регулюють діяльність та підготовку актуаріїв; наявність асоційованого членства у Міжнародній актуарій асоціації; співпраця з провідними професійними об'єднаннями – Британським інститутом актуаріїв, а також Спілкою актуаріїв та Спілкою актуаріїв з нежиттєвого страхування (США), що відображено у Кваліфікаційних вимогах до українських актуаріїв ; процес розбудови національної системи актуарної кваліфікації – запровадження свідцтва Нацкомфінпослуг. За таких умов особливо цінними для реформування та становлення вітчизняної системи професійної підготовки актуаріїв є науково-методичні рекомендації щодо використання прогресивних ідей канадського досвіду, сформовані на основі узагальнення успішної теорії та практики підготовки кваліфікованих актуаріїв за змішаною моделлю.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. До подальших напрямів наукових пошуків вважаємо за доцільне віднести:

порівняльно-педагогічні дослідження систем професійних випробувань Британського інституту актуаріїв та Спільки актуаріїв (SOA), а також Спільки актуаріїв з нежиттєвого страхування (CAS); організаційні засади та перспективи співпраці Нацкомфінпослуг з центром тестування Prometic для проходження українськими актуаріями кваліфікаційного мінімуму; вивчення канадського досвіду залучення кваліфікованих актуаріїв-практиків на волонтерських засадах до підготовки нової генерації представників професії та обґрунтування можливостей впровадження такої практики в Україні.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. До подальших напрямів наукових пошуків вважаємо за доцільне віднести: порівняльно-педагогічні дослідження систем професійних випробувань Британського інституту актуаріїв та Спільки актуаріїв (SOA), а також Спільки актуаріїв з нежиттєвого страхування (CAS); організаційні засади та перспективи співпраці Нацкомфінпослуг з центром тестування Prometic для проходження українськими актуаріями кваліфікаційного мінімуму; вивчення канадського досвіду залучення кваліфікованих актуаріїв-практиків на волонтерських засадах до підготовки нової генерації представників професії та обґрунтування можливостей впровадження такої практики в Україні.